№ 179 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 16 — 1901 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 16 № 179

ՔՍԱՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվան 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կօպէկ։
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
Pour Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է [illegible]
Յայտարարութիւնների համար վճարվում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կօպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հեղինակաւոր նախաձեռնութիւն.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Նամակ Շուշուց. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Ֆինլանդիայից.

ՀԵՂԻՆԱԿԱՒՈՐ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԻՒՆ

Հրատարակված է մի կանոնադրութիւն, որ ունի սկզբունքի տեսակէտից մեծ նշանակութիւն և գործնական կեանքում առաջ կը բերէ բարերար հետեւանքներ։

Դա բանուորների ապահովութեան կանոնադրութիւնն է այն գործարաններում, որոնք պահվում են և բանեցնվում արքունական հաշւով։ Եթէ պետութիւնը հանդէս է գալիս իբրև գործարանատէր, նա անշուշտ պէտք է առաջին օրինակելի տնտեսի դերը կատարէր, նա պէտք է կաղապար լինէր և միւս գործարանական կազմակերպութիւնների համար։

Արդարև պետութեան ներկայ կարգադրութիւնը մի վերին աստիճանի համակրելի և մխիթարական երեւոյթ է։ Պետութիւնը, իբրև գործարանատէր, իր հանքերում և հանքային գործարաններում որոշել է ապահովել իր բանուորներին և նրանց ընտանիքները այն դէպքերում, երբ բանուորը այնպիսի մի ֆիզիքական վնաս է կրել, որ այլ եւս չէ կարող գործել, կամ երկար միջոցով պէտք է զրկված լինի աշխատելու կարողութիւնից և կամ, վերջապէս, երբ նա մեռել է թողնելով կարօտ մերձաւորների։

Պետութիւնը որոշել է վճարել վնասվածին իբրև թոշակ նրա ստացած տարեկան ռոճկի երկու երրորդական մասը, օրինակ 200 րուբլի, եթէ բանուորը տարեկան ստանում էր 300 րուբլի։ Այն դէպքում, երբ բանուորը իսպառ չէ կորցրել իր աշխատելու ընդունակութիւնը, նա ստանում է աւելի թեթև գործ և այն ժամանակ նրան տրվում է, բացի նրա վարձից, մի աւելորդ գումար, որ կազմում է երկու երրորդական մասը այն տարբերութեան, որ կայ նախկին և ներկայ ռոճիկների մէջ։ Այրիները ստանում են կէսը այն թոշակի, որ նշանակված է նրանց տղամարդկանց համար։ Որբերը ստանում են մի վեցերորդական մասը։

Պետութեան ներկայ կարգադրութիւնը առաջին քայլն է այն օրէնսդրական գործունէութեան մէջ, որ գիտաւորութիւն կայ կատար ածել արդիւնագործական ասպարէզում։ Պետութիւնը ինքը առաջին օրինակն է տալիս և այդպիսով ճանապարհ հարթում աւելի ընդարձակ օրէնսդրական կարգադրութիւնների համար։

Ինչպէս յայտնի է՝ բանուորների ապահովութեան հարցը վտանգներից վնասված միջոցներում—դրված է ասպարէզի վրա մի քանի տարիներից ի վեր և սկսում է իրականութիւն ստանալ։ Այժմ, երբ արքունական գործարաններում արդէն վերջնականապէս հաստատվել է բանւորների ապահովութեան հարցը, յոյս կայ, որ միւս գործարանների վերաբերութեամբ նոյնը կընդհանրանայ մօտիկ ապագայում լիակատար կերպով։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼ

Շատ հետաքրքրական մի փաստ է, որ ռուս պահպանողականները սկսել են սաստիկ գանգատվել իրանց դրութեան վրա։ Այժմ շատ յաճախ են տպագրվում յօդուածներ, որոնց մէջ պահպանողականները բացարձակ յայտնում են, թէ իրանց կուսակցութիւնը շատ անգործ է, չէ հետաքրքրվում գործերով, մինչդեռ ազատամիտները միակամ և համերաշխ են գործում, քարոզում են համարձակ իրանց մտքերը, ոչինչ դիմադրութեան չը հանդիպելով պահպանողականների կողմից։ Իսկ պահպանողական մամուլի օրգաններից մէկի վիճակը շատ հետաքրքրական և պերճախօս է։ Մոսկվայում տասն տարիներից ի վեր հրատարակվում էր «Русское Обозрѣніе» ամսագիրը. չը նայած որ նա աջակցութիւն էր գտնում բարձր շրջաններում, չը նայած որ ստանում էր օժանդակութիւն, նա, այնու ամենայնիւ, աջողութիւն չէր գտնում, ընթերցողներ շատ քիչ ունէր եւ վերջ ի վերջոյ դադարեց։ Այս տարի լոյս տեսաւ այդ ամսագրի մի համարը՝ Ալէքսէյ Ֆիլիպովի խմբագրութեամբ։ Մի երկար յօդուածի մէջ խմբագրութիւնը պատմում է ամսագրի գլխով անցած-դարձածը. այդտեղից մենք իմանում ենք, որ ամսագիրը կառավարութիւնից նպաստ ստացել է 40,000 րուբլի, որ նրա ղեկավարների թւում եղել են նոյն իսկ այնպիսի բարձրաստիճան անձինք, ինչպէս է ռուսաց սինոդի օբեր-պրոկուրոր Պոբեդոնոսցեվ։ Չը նայած այդ բոլորին, ամսագրի նախկին խմբագիր Ալէքսանդրով չը կարողացաւ փրկել գործը անկումից։

Մեր կուսակցութիւնը—ասում է խմբագրութիւնը—ոչ միայն կենդանութիւն չէր ցոյց տալիս, բայց յայտնի էլ չէր, թէ ուր է գտնվում. գոնէ նա չուզեց աջակցել Ալէքսանդրովին՝ նրա հիասթափումների րօպէներին, եւ հասարակութեան անտարբերութեան դէմ նրա մղած կռւի ամենասուր միջոցում չը կարողացաւ կազմակերպել գործը այնպէս, որ նա կարգին առաջ գնար։

Ամսագրի այժմեան գործի մասին մի հասկացողութիւն տալու համար բերենք մի փոքրիկ կտոր «Մեր այժմէութիւնը» յօդուածից։ Խօսքը Բագուի նաւթագործութեան մասին է։ Ամսագիրը, ինչպէս այդ յատուկ է պահպանողական-հայրենասէրներին, լաց է լինում, որ ռուսները նաւթի գործի մէջ մեծ տեղ չը բռնեցին։

Նաւթի շահագործութիւնը, որ սկսված էր ռուսների ձեռքով, վերջը անցաւ այլազգիներին, որոնք միշտ մասնաւոր նախաձեռնութեան ընդունակութիւն ունին, միշտ օժտված են ճշմարիտ հասարակականութեան զգացմունքով եւ գիտեն ամեն տեղ հովանաւորութիւն գտնել։ Մեր Կոկորեւները, Գուբոնինները, Շիրաեւները անփոփոխ դիմում էին կառավարութեան նպաստ խնդրելով եւ վերջ ի վերջոյ հարկադրված եղան գործերը զիջել պարսիկներին եւ հայերին, որոնք ոչ միայն օգուտ քաղեցին իրանց տրված իրաւունքից, այլ եւ յափշտակեցին արքունական նաւթաբեր հողերի ահագին քանակութիւն։ Գործունեայ, թարմ ոյժերով եւ ինքնավստահութեամբ լի հայ ազգութիւնը գործում է առանց նպաստներ ստանալու եւ լաց չէ լինում «շուկայի պայմանների վրա»։ Եւ ահա նա ռուսաց անսպառ հարստութիւնների տէրն է։ Այժմ սոսկում են «Московскія Вѣдом.» եւ «Наблюдатель»-ը, ներկայացնելով մեր «որբութիւնը նաւթային գործի մէջ»։ Իսկ հայերը նոյն միջոցին յաղթանակներ են տանում այն պատճառով, որ կուլտուրական ռուս մարդիկ յանցաւոր անտարբերութիւն են ցոյց տալիս։

Նոր բան այս պահպանողական—հայրենասիրական աղաղակի մէջ դուք, ի հարկէ, չէք գտնում։ Ծանօթ է ձեզ այդ վայնասունը, որի միտքն այն է, որ հայը կամ պարսիկը կամ մի այլ ազգութիւն, որ Ռուսաստանի հպատակ է, կրում է իւրաքանչիւր հաւատարիմ հպատակի բոլոր պարտաւորութիւնները, իրաւունք չը պիտի ունենայ երկրի բարիքներից օգտվելու, քանի որ դա ռուսաց երկիր է եւ միայն ռուսներին պիտի պատկանի։ Եթէ այսպէս է, եթէ այս երգը հին է, շատ ծամծամված, ուրեմն եւ չարժէր ուշադրութիւն դարձնել հասարակական անտարբերութիւնից սպանված ամսագրի այս ողբի վրա,—գուցէ կասէ ընթերցողը։ Ո՛չ, հետաքրքրականը դեռ յետոյ է գալիս։ Նոր խմբագիր Ալէքսանդրով, նախ քան այս համարը հրատարակելը, դիմած է եղել հասարակութեան մի շրջաբերականով, որի մէջ այսպէս է բացատրել իր հայեացքները.

Մենք գտնում ենք, որ իւրաքանչիւր ազգութիւն ունի իրաւունք ոչ միայն գոյութիւն ունենալու, այլ եւ ազատ զարգանալու, մինչեւ որ չի ցոյց տայ իր ներքին կենսունակութեան բացակայութիւնը։ Իսկ այլազգիներին մեզ հաղորդակից անելը կարելի է միայն այն դէպքում, երբ նրանց բազմակողմանի կերպով կը ծանօթացնենք...

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՖԻՆԼԱՆԴԻԱՅԻՑ

Հելսինգֆորս, յուլիսի 31-ին

Ամառնային ամիսները Ֆինլանդական համարեա բոլոր մեծ ու փոքր քաղաքներում սկըսվում է մի տարօրինակ, հանդիսաւոր եւ տօնի կերպարանք կրող շարժում։

Ամառնային արեւին կարօտ երկիրը շարժվում է եւ զարթնում իր տխուր եւ երկարատեւ քնից, կարճատեւ գարնան հետեւում է ցանկալի ամառը. եւ եթէ մեր բանաստեղծները երգում են «Գարունն է եկել նախշուն թեւերով», բնականաբար ֆինն բանաստեղծը կարօտով երգում է «սօմմար» եւ «սօլ» (ամառ եւ արեւ)։ Մենք, հարաւցիներս, գտնվելով Ֆինլանդիայի մի որ եւ է քաղաքում, պէտք է շատ զարմանանք, որ այդ քաղաքացիները մտածում են ամարանոցների մասին, մինչդեռ այդ այդպէս է եւ այդ ոչ թէ ամարանոց գընալ է, ոչ, այլ օդափոխութիւն կամ հասարակ զուարճութիւն, որովհետեւ ամեն մի վայր ունի եւ իր զբօսավայրը եւ իր ամարանոցները (վիլլա), եւ իր լողարանները։ Ֆինլանդիան կոչւում է ֆինն բանաստեղծների բերանում եւ «թիւսէն շնարս լանդ», այսինքն հազար լճերի երկիր։ Ահա սրա համար է, որ ասացի, թէ ամեն մի վայր ունի իր լողարանները, որովհետեւ ուր որ շրջվես, ինչ ուղղութեամբ էլ գնաս, միշտ թփերի եւ բլուրների մէջ կը տեսնես մեծ ու փոքր, կուսական, գրանիտեայ ժայռերով պատած լճեր։ Երկրի ամեն մի վայրը իր հետաքրքրութիւնը ունի եւ եթէ քսանուինը թէին Լերմոնտովը, որը այնպէս ընդունակ է եղել իր չեղած երկիրների ճիշդ, ամփոփ եւ գեղեցիկ նկարագրութիւնը տալ, գտել է «Ֆինլանդիան դատարկ» եւ «Խրճիթների կոյտերը աղտոտ բացերով», շատ պիտի զարմանար, եթէ այժմեան Ֆինլանդիան տեսնէր,—այժմեան Ֆինլանդիան, որ մաքրութեան կողմից օրինակ կարող է լինել նոյն իսկ ամենակուլտուրական եւրօպական ազգերին։

Որ երկիրը աղքատ է եւ անողոք, այդ ճիշդ է, եւ ֆինլանդացու համար կարելի է ասել, որ նա պողպատի գաւազանով ստիպված է զարկել այդ կարծր քարերին եւ ասել. «հաց տուր ինձ»։ Պողպատի գաւազանը նրա կամքն է եւ տոկունութիւնը, որի առաջ փափկում է անողոք ժայռը եւ այնքան հաց է տալիս, որ երբէք Ֆինլանդիան հացի համար ուրիշին դեռ իր կեանքում ձեռք չէ մեկնել։ Սրանով եմ բացատրում ֆինլանդական բոլոր քաղաքների օր օրի վրա զարգանալն ու մեծանալը ընդհանրապէս եւ Տամմէրֆորսի ու Հելսինգֆորսինը մասնաւորապէս։ Այդ վերջինը 1892 թւին ունէր վաթսուներկու հազար բնակիչ, իսկ այսօր մօտ հարիւր հազար. ուրեմն ինն տարվայ միջոցում $^2/_3$ անգամ աւելացած։

Այսպիսի աճում յատուկ է միայն հարուստ Ամերիկային. չը մոռանանք, որ գեղեցիկ Հելսինգֆորսը իր հիմնաւորութեան սկիզբը առնում է 1826 թւից։ Առողջապահական տեսակէտից նա բարձր է նոյն իսկ Պարիզից. այսպէս՝ ազգաբնակութեան հազարին 30 մահ է լինում Մոսկվայում, 28 Պետերբուրգում, 20 Պարիզում եւ միայն 17 այստեղ։ Այս կողմից եւ առհասարակ խաղաղ կուլտուրական զարգացման մէջ մի օրինակելի հետեւողականութիւն կայ Շվէդիայի, Նորվէգիայի, Ֆինլանդիայի եւ Դանիայի մէջ։ Այսպէս, եթէ կովի բուծի արդիւնահանութեան գործը ամենազարգացած աստիճանին է հասել Դանիայում, Ֆինլանդիան խաղաղ կերպով եւ աջող քայլերով հետեւում է նրան։ Եթէ Շվէդիան տէլէֆօնի եւ հրդեհաշիջութեան գործում օրինակելի տեղ է բռնում եւրօպական միւս երկիրների մէջ, ապա Ֆինլանդիան ուշընչով յետ չէ մնում նրանից։ Եթէ Նորվէգիան, ի դէմս իր հռչակաւոր Իբսէնի եւ Բիէրնսօնի, նոր գրականական ուղղութիւն է բռնում, ապա Ֆինլանդիան հետեւում է նրան եւ իր նոր գրողների գրչով նոյն համարձակ գաղափարները արծարծում։ Մի բան, որ այս չորս քոյր-ազգերին երբեմն մոլորութեան մէջ է գցում, այդ—մարդկութեան անմիտ, կատաղի եւ անսիրտ թշնամի քաղաքականութիւնն է։ Այսպէս՝ շվէդների հետ թշնամի են նորվեգացիք (ի հարկէ քաղաքականապէս) եւ ցաւ է ասել, որ այդ բանում խառն է եւ հայ գրականագէտներին ոչ անծանօթ Բեօրնշտէրնէ Բիէրնսօնը։

Սակայն որպէս զի չը շեղվեմ իմ նիւթից, ներողութիւն եմ խնդրում ընթերցողից եւ դառնում Ֆինլանդիային։

Ֆինլանդիան իր կրթութիւնը եւ առհասարակ զարգացումը ձեռք է բերել Շվէդիայից։ Մինչեւ 1808 թիւը, այսինքն մինչեւ Ֆինլանդիայի ռուսաց հովանաւորութեան տակ անցնելը, շվէդները այստեղ ներգործող դեր էին կատարում, իսկ այնուհետեւ թէ բնիկ ֆինների եւ թէ եկւոր շվէդների դերերը հաւասարվել են եւ այժմ անխտիր նրանք երկուսն էլ իրանց ֆինն են կոչում։ Չը նայելով սրանց շահերի եւ ընդհանուր դրութեան հաւասարութեան, լեզուի հարցը միշտ մի խառնակիչ եւ խոչընդոտ դեր է կատարում մէջտեղ։ Այսպէս, երկու լեզուն ամեն տեղ միմեանց մօտ մրցում են, ձիաքարշի վագօնի վրա, փողի վրա, հասարակական տների ճակատներին, խանութների մակագիրների վրա, փողոցների անուանագրերի վրա, մի խօսքով, ամեն տեղ եւ ամեն անկիւնում սրանք կռւում են եւ իրար բօթում եւ հրում։ Այստեղից ծագում է ահա երկու կուսակցութիւն, որոնք կոչվում են շվէդօմէն եւ ֆիննօմէն։ Այլազգի շովինիստները եւ պղտոր ջրում ձուկ որսալու արհեստը սիրողները, օգտվելով այդ հանգամանքներից, թակարդներ են լարում, այս կողմը շոյում են՝ միւս կողմի վրա յարձակվում, որպէս զի իրանց յետադէմ նպատակին հասնեն, բայց չը գիտեն, որ իրանց աշխարհ աչքակապութիւններին հաւատացող չը կայ, ընդհակառակը՝ երկու կուսակցութիւնը այժմեան իր դրութիւնից արթնացած, ձգտում է լեզուի հարցը անտես անել եւ անձնատուր լինել ազգաբնակութեան ընդհանուր զարգացման գաղափարը իրագործելու։ Այդ բանում Ֆինլանդիան զարմանալի առաջադիմութիւն է անում. բացվում են անթիւ ուսումնարաններ, արհեստանոցներ, հիւանդանոցներ, հիմնվում են անթիւ միութիւններ։ Վաճառականութեան եւ արդիւնագործութեան բոլոր ճիւղերի մէջ դուք համարեա միշտ կը հանդիպէք «ակցիօնէրական ընկերութիւնների»։ անհատը շատ քիչ է պատահում ինքնուրոյն ազատ ձեռնարկութեան մէջ. նա միշտ ձգտում է ակցիաներով ընկերանալ։ Խոշոր կապիտալիստներ բացակայում են այստեղ։

Վերջին ժամանակ, զանազան հանգամանքներից ստիպված, ֆինլանդացիների մէջ նկատվում է մի տեսակ յուսահատութիւն, որից ստիպված բաւականաչափ ընտանիքներ գաղթել են Ամերիկա։ Հասարակութեան հասուն մասը ամեն կերպ աշխատում է այդ անմիտ գաղթականութեան առաջն առնել։ Խորշելով ռուսաց քաղաքականութիւնից, երբեմն ֆինն ժողովուրդը, պէտք է ճշմարիտը խոստովա-

մեր ինքնատիպ կուլտուրայի ձեւերի հետ, եթէ միայն մեր այդ կուլտուրան ընդունակ է աչքի ընկնող տեղերից մէկը գրաւել ուրիշ ազգերի կուլտուրայի մէջ:

Այս խմբագրական դաւանանքը դուր չէ եկել Բագւում ապրող մի պարոնի, Լօգինով անունով, եւ նա շտապել է բողոքել, ասելով թէ պահպանողական ամսագիրը դաւաճանում է ճշմարիտ (այսինքն թթու) ազգասիրութեան գաղափարներին. պ. Լօգինով չէ ուզում հաւատալ, որ այլազգիներին այդպիսի իրաւունքներ կարելի լինի տալ, իսկ այլազգի անուանում է նա ամենքին, բացի սլաւօնական ցեղերից եւ Լիտվայից: «Ինտելիգենցիան—շարունակում է պ. Լօգինով—օրօրվում է հանգուցեալ Զանչեանի նման հրապարակախօսական յաւերժահարսերի երգերով եւ չէ հասկանում. Նա յաճախ հայրենիքի թշնամիներին դնում է իր գործունէութեան գլուխ եւ խոնարհ կերպով մտնում է լուծի տակ, վաճառելով մեր թանգագին հայրենիքի շահերը եւ դաւաճանելով այդ շահերին»: Տպագրելով այդ նամակը, պ. Ֆիլիպպով գրել է եւ մի ուժեղ պատասխան նրա դէմ:

Չէ կարելի—ասում է նա—զանազան չափեր գործ ածել իր եւ ուրիշների համար: Պետական քաղաքականութիւնը, որ զինված կը լինի այս սկզբունքով, անկում կը սպառնար Ռուսաստանին: Եթէ մենք ուզում ենք մնալ տիրապետող ազգ, որ գլուխ է բերում բարձր հրամանները, չը պէտք է, ուրեմն, մեզ վրա վերցնենք ոստիկանի ֆունկցիաներ, ոստիկանի, որ արտաքին կարգ է պահպանում կուլտուրական ամբոխի մէջ եւ չէ կարողանում այդ ամբոխից բարձր պահվել: Իմ տեսակէտով միայն նա է յարգանքի արժանի, ով յարգելով իրան, գնահատում է ուրիշներին եւ ճանաչում է նրանց ոյժը: Իւրաքանչիւր ազգութիւն այս պատճառով իրաւունք ունի թէ գոյութիւն պահպանելու, թէ ազատ զարգանալու, մինչեւ որ չի ցոյց տայ ներքին կենսունակութեան բացակայութիւն: Իսկ երբ բացի դրանից նա ունի իր մէջ նաեւ պետական գործունէութիւն, այսինքն ոչ միայն կարողանում է իր սեփական գոյութեան համար գլուխ դնել, այլ եւ օգնում է «ռուսաց պետութեան կառուցմանը», ես պարտաւոր եմ հոգատարութեամբ վերաբերվել այդպիսի ազգին: Սա ուղղակի մի օրինաւոր—չեմ ասում իմաստուն—տիրող կանոն է: Դարձեալ կասեմ, առանց այլ եւ այլութեան, որ գերմանացիներն են սովորեցրել մեզ եւ սովորեցնում են սէր դէպի հայրենիք, իսկ լեհացիները ներշնչում են մեզ հասկացողութիւն ազգային հպարտութեան մասին: Իսկ մենք ձեզ հետ, պ. Լօգինով, ինչ կը պատասխանենք նրանց դասերին:

Այնուհետեւ նա ասում է, թէ ինչ են արել եւ ինչ են անում գերմանացիները, լեհացիները Ռուսաստանի համար:

Հայերը հասակ առան որ եւ է 25 տարւայ ընթացքում այն աստիճան, որ կարողացան նստեցնել իրանց մարդկանց մինիստրական պաշտօնների վրա, դուրս բերեցին իրանց միջից ամենայամառ աշխատաւորներ վարչական (ադմինիստրատիվ) ծառայութեան մէջ եւ նուաճեցին արդիւնաբերութեան լաւագոյն անկիւնները: Հրէաները... բայց ով եւ ուր չի գտնի հրէային ամենալաւ տեղում կամ հացաւէտ գործում: Սկսեցէք Սենատից եւ վերջացրէք հասարակ բանուոր—տայլագանով—ամեն տեղ այդ ազգը վայելում է բարօրութիւն, աչքի է ընկնում իր աշխատասիրութեամբ եւ անձնուիրութեամբ ընտանեկան եւ կրօնական սկզբունքին: Չը գիտեմ, բայց հաստատ համոզված եմ, որ նաւթային գործում կայ գոնէ մի հատ գերմանացի բաժնետէր: Դուք օգտվում էք լեհացի ինժեների ծառայութիւններով, աջակցութիւն էք ստանում հայից եւ չէք կարող կարգին մի յանձնարարութիւն կատարել առանց հրէայի: «Այլազգի—սեպարատիստը կը ստորագրէ ձեր խմբագրական նկատողութեան տակ», գրում էք դուք: Մենք ամենքս վաղուց ենք ստորագրել մեր անընդունակութիւնը՝ մեր կեանքը կարգի բերելու մէջ, այն կեանքը, որ ամբողջովին առեղծված է այլազգիների աշխատանքներով եւ ընդունակութեամբ, նրանց կուլտուրաների աջակցութեամբ, կասեմ եւ՝ Ռուսաց կուլտուրայի մասին կարելի է երազել սիգարի հոտով լըցված առանձնասենեակի խաղաղութեան մէջ, մի բաժակ գինի առջեւը դրած, բայց օտարների կուլտուրաների մասին պէտք է կանչել ի լուր ամենքի մեր գիւղերում, որովհետեւ այլազգիները արժանացել են դրան:

Իր պատասխանը պ. Ֆիլիպպով վերջացնում է այսպէս.

Քանի որ չէ կարելի մի քայլ փոխել առանց գերմանացու, լեհացու, հրէայի, քանի որ ռուս մարդկանցից ամենաուժեղները վերջացնում են իրանց կեանքը արբեցողութեամբ կամ ներվերը բժշկելով, մեր երեխաները տոգորված են մտաւոր եւ ֆիզիկական սակաւարիւնութեամբ, վաճառականական Մոսկվայի—«Ռուսաստանի սրտի»—երկրորդ սերունդը, տալով ամեն ռուսական բան, կառուցանում է մավրիտանական ամրոցներ, խրախուսում է դեկադենտական արուեստը, բժշկում է ֆրանսիական հիւանդութիւնը (սիֆիլիս),—բարձր չը խօսենք ռուսաց կուլտուրայի մասին. մեզ վրա կարող են ծիծաղել:

Պահպանողական այս անկեղծութիւնը, յամենայն դէպս, գնահատելի է:

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

Օգոստոսի 7-ին

Վերջին շաբաթը Շուշում կարծես ներկայացումների եւ կոնցերտների շաբաթ լինէր: Առաջինը տուին թուրքերը մի կոնցերտ-ներկայացում, որը, պէտք է ասած, լաւ անցաւ, ի հարկէ, ի նկատի առնելով թուրքերի նորածին բեմը: Կոնցերտից յետոյ խաղացին «Կլոթկըրթ» վօդեվիլը. հասարակութիւնը շատ էր. մուտքը յատկացված էր թուրքական ուսումնարանի օգտին. ցանկալի է, որ յաճախ կրկնվեն այդ տեսակ ներկայացումներ. միայն պէտք է աստիճանաբար ներկայացման մասը ընդարձակել, կրճատելով կոնցերտայինը. դրանով կարելի է վարժեցնել թիւրք հասարակութիւնը ներկայացումներին:

Երկրորդ կոնցերտը տուեց կոնսերվատորիայի ուսանող Բաղդասարեանց յօգուտ գրադարանի եւ չքաւոր ուսանողների: Կոնցերտի ծրագիրը բազմակողմանի էր, խումբը երգում էր բաւական լաւ եւ եթէ մի քանի տեղ վատ էր, դա շնորհիւ Բաղդասարեանցին ներդաշնակողի էր, որի ներդաշնակած ասիական երգերից մի քանիսը անտանելի էին, օր. «Խաւարար են աչերդ»: Ի հարկէ, մի ուսանողից, որը մի տարի է բան սովորում, չէ կարելի աւելին պահանջել, բայց երեւում է, որ նա աշխատել էր եւ առհասարակ աշխատասէր է: Լաւ էր ասիական օրկէստրը, միայն հարկաւոր է նրա վրա ասիական ներդաշնակած եղանակներ նուագել, եւրոպականները վատ տպաւորութիւն են թողնում. ամենից աւելի մեզ դուր եկաւ ուսանող Մ. Շահնազարեանի նուագելը ասիական ջութակի վրա. նրա քնքոյշ ձայները կարծես վիօլոնչելլի ֆլաժոլետները լինէին:

Երրորդ կոնցերտ-ներկայացումը տրվեց դարձեալ յօգուտ ուսանողների. ներկայացրին երկու վօդեվիլ եւ զաւեշտ: Խաղացին «Деньщикъ подвелъ», որի մէջ մասնակցում էր օր. Տ. Ցակովբեան. նրա խաղը մի քիչ թոյլ էր. միւսները բաւական լաւ էին: «Դօկտոր Թաթոսի» մէջ Թաթոսի դերում շատ լաւ էր Աւետեանցը: Զաւեշտի մէջ պ. Սղայեանցի կարդացած ոտանաւորները լաւ տպաւորութիւն թողին. տ. Միրաքեանց իր փոքրիկ, բայց գեղեցիկ ձայնով մի քանի երգ երգեց եւ պ. Աւետեանց ներկայացրեց, թէ ինչպէս Բագւի վաճառականը խօսում է տէլէֆօնի մօտ. դա շատ հիանալի էր: Թատրոնի սրահում կային կիօսկներ, ուր ծախվում էին զանազան մրգեր եւ խմիչքներ. պարերը ընդհատվում էին երբեմն կենդանի պատկերներով: Ինչպէս երեւում է, թէ ուսանողները եւ թէ երեկոյթի կառավարիչները, պ. Տ. Ղազարեան եւ տ. Կրասիլնիկեանց, ոչ մի աշխատանք չէին խնայել:

Ց. Կարա-Մուրզա

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ինչպէս յայտնի է, Վենետկի Մխիթարեան միաբանութիւնը պատրաստվում է տօնել իր հիմնարկութեան երկուհարիւրամեակը: Յոբելեանական տօնակատարութիւնը նշանակված է տասն օրից յետոյ, ներկայ ամսի 26-ին, կամ նոր տոմարով սեպտեմբերի 8-ին: «Մշակի» խմբագրութեան կողմից յոբելեանին ներկայ կը լինի Հ. Առաքելեան:

—

Կովկասեան ցուցահանդէսի ժամանակ տեղի են ունենալու մի քանի համաժողովներ: Այսպէս, օրինակ, համաժողովներ կունենան կովկասեան կաթնատնտեսները, գինեգործները, այգեգործները, տնայնագործները եւ մեղուապահները: Կովկասեան այգեգործների համաժողովը, որ կազմակերպում է ռուսաց այգեգործական կայսերական ընկերութեան Կովկասեան բաժանմունքը, կը բացվի առաջիկայ սեպտեմբեր ամսի 9-ին: Համաժողովի նախագահ հաստատված է երկրագործութեան եւ պետական կալուածների մինիստրութեան կողմից Ն. Սուլթան-Կրիմ-Գերէյ:

—

Ի նկատ առնելով այն հանգամանքը, որ բնակարանները քանի գնում, աւելի եւ աւելի թանգանում են, զինուորական մինիստրութիւնը մտադրութիւն ունի այս եւ հետեւեալ տարվայ ընթացքում, զանազան քաղաքներում, շինել օֆիցերական բնակարաններ, թւով մօտ 1,150:

—

Լրագիրները հաղորդում են, թէ ապահովագրական ընկերութիւնները հարց են զարթեցրել ապահովագրական վճարների քանակը աւելացնելու մասին: Վճարների նոր քանակը պէտք է որոշվի այնպիսի հաշւով, որ կարելի լինի ապահովագրել հրդեհից ամեն տեսակ շարժական եւ անշարժ կալուածքներ, որտեղ էլ որ գտնվեն նրանք:

—

Երկրագործութեան եւ պետական կալուածների մինիստրութեան Կովկասեան լիազօրի կարգադրութեամբ, գիւղատնտես պ. Ս. Զավարեանց ուղեւորվել է Բօրչալուի գաւառը՝ այնտեղի դաշտերում մեծ քանակութեամբ երեւեցած մկների դէմ միջոցներ ձեռք առնելու համար: Մտադրութիւն կայ մկներին ոչնչացնելու փորձ անել մկնային տիֆի պատուաստման միջոցով:

—

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան քննութեանն է առաջարկված դպրոցական միութիւնների նորմալ կանօնադրութեան մի ծրագիր, որ կազմել է Կիեվի համալսարանի պրոֆէսոր Անտօնօվիչ: Դպրոցական միութիւնների նպատակը պէտք է լինի բանալ եւ պահպանել միջին, եւ կարեւոր դէպքերում, նոյն իսկ բարձրագոյն դպրոցներ: Ծրագրի հեղինակը, ինչպէս հաղորդում է «Торгово Промышленная Газета» լրագիրը, ի նկատ առնելով այն հան-

---

նած, անարդար կերպով խորշում է եւ ռուս այն ժողովրդից, որ ամառները լցնում է նրա հայրենիքը, լոկ տուրիստի հետաքրքրութեամբ շարժված:

Հելսինգֆօրսը օր օրի վրա գեղեցկանում է. ուշադրութեան արժանի է այն հանգամանքը, որ ֆինն կառավարութիւնը ոչինչ ջանք եւ միջոց չէ խնայում նրան գեղեցիկ դրութեան մէջ դնելու: Այսպէս, բուն քաղաքը Բրինսպարկ կոչված հրաշալի զբօսավայրից բաժանող գրանիտեայ ահագին բլուրը, վերջի 5—6 տարվայ մէջ, հարթվել եւ գեղեցկանալով կերպարանափոխվել է մի հիանալի վայրի, որտեղից կարելի է դիտել քաղաքի գեղարուեստական բոլոր շրջակայքը: Այստեղի կենտրոնում կանգնեցրած է մի մետաղեայ արձան, որը ներկայացնում է նաւակոծութիւնից փրկված եւ կոտրված կայմի ծայրին ապաստանված մի կին, իր փոքրիկ երեխայով, եւ մի հսկայ նաւաստի՝ որ, պատռված առագաստի կտորը օդի մէջ շարժելով, օգնութիւն է կանչում շատ հեռուից. ամենքի դէմքերի վրա մի զարհուրելի երկիւղ եւ յուսահատութիւն:

Կառուցանվում է մի մեծ ֆիննական թատրոն: Հետաքրքրական է եւ Ալէքսանդր II-ի մեծ արձանը, որի պատուանդանի շուրջը պատած են ստրկութիւնից ազատված գիւղացիներ, մի ֆինն գիւղական զոյգ, մարդ ու կին, եւ մի հրեշտակ դափնին ձեռին:

Մի այլ հասարակ արձան զարդարում է Էսպլանադ կոչված բուլվարը. սա ֆինն բանաստեղծ Ռունէբերգի արձանն է: Նրա գրչին է պատկանում այն գեղեցիկ ազգային սրտաբուղխ եւ ժողովրդի սիրած «Մեր հայրենիք» երգը, որի մէջ յիշված են Ֆինլանդիայի բոլոր վայրենի անկիւնները, լճերը, անթիւ կղզիները եւ գրանիտեայ ժայռերը:

Հելսինգֆօրսում ամառը թատրոնական ներկայացումներ լինում են բաց բեմի վրա: Երկու օր առաջ «Աղքատ ուսանող» օպէրէտի ներկայացման ժամանակ, ժողովրդի սիրելի երգչուհի օրիորդ Բրեդէկապը յանկարծ դադարեց երգել եւ խնդրեց հասարակութեան միջից հեռացնել մի պարոնի, որը քիչ գինովցած լինելով խանգարում էր նրան. խնդիրը կատարվեց եւ ներկայացումը շարունակվեց: Նոյնը այս ձեւը արել էր այստեղ ֆինն ծանօթ Ալմա Ֆոստրէմ երգչուհին:

Ֆինլանդիայի հետաքրքրական վայրերից ամենանշանաւորներն են Աավասակսան եւ Իմատրան:

Աավասակսայում, որը գտնվում է բոլորովին երկրի հիւսիսային ծայրում, կայ համանուն մի լեռ, որտեղից նայում են արեգակին: Մօտաւորապէս յունիսի 10—25-ը, արեւը այստեղ մայր չէ մտնում: Իսկ Իմատրա ջրվէժը ամենքին յայտնի է:

Երբ Պետերբուրգից պէտք է գնալ Հէլսինգֆօրս, Վիբօրգում պէտք է տոմսակ վերցնել եւ գնալ Իմատրա: Այդ կարելի է անել մի որ եւ է 4—5 ժամում եւ կարժենայ ոչ աւել քան 5 րուբլի: Եթէ Հռոմ գնալ՝ պապին չը տեսնելն է մեղք, ապա եւ Ֆինլանդիա գալ եւ Իմատրան չը տեսնելը աւելի յանցանք է:

Արաբական ասացուածք կայ, թէ «այն նկարագրութիւնն է աւելի լաւ, որ մեր լսողութիւնը կերպարանափոխում է տեսողութեան»: Դժուար թէ Իմատրան կարելի լինի նկարագրել այնպէս, որ նրա արած տպաւորութեան մի քառորդը անէ ընթերցողի վրա:

Երկաթուղու կայարանից արդէն լսվում է նրա խուլ աղմուկը: Հազիւ երկու-երեք հարիւր քայլ արած, ձեր առաջ բացվում է մի սքանչելի տեսարան: Իմատրա գետը, որ հեռուից խաղաղ եւ հայելու նման համարեա անշարժ է թւում, քիչ յետոյ հանդիպում է մի փոքրիկ կղզու, որին գրկելով քիչ էլ առաջ է գալիս եւ ահա այստեղից սկսվում է նրա հրաշալի եւ վեհ անկումը: Նա գալիս է հիւսիսից եւ գոյանում է լճերի շղթայից, ապա թափվում է Լադօգայի հետ միաւորվող միւս լճերի մէջ: Ջրվէժի վրայով շինած է մի քարէ կամուրջ, որը բաժանում է նրան երկու մասի, որոնցից ամեն մէկը զանազան պատկեր է ներկայացնում: Այսպէս կամուրջից վերեւը գետայատակը այնքան սաստիկ թեք չէ, ըստ երեւոյթին, որովհետեւ այստեղ ջրի մակերեւոյթը կոտրտվում է եւ թէեւ ալեկոծում է, որ իրան անհանգիստ են անում, բայց տեղը դեռ լայն լինելով, հազիւ ուզում է նորից խաղաղվել, երբ հասնում է կամուրջին. այստեղ տեղը նեղանում է, գրանիտեայ յատակը սաստիկ թեքվում է ներքեւ եւ ներքեւ: Նա այստեղ կատաղում է եւ ահագին քուլաները իրար վրա թափելով, փրփրում է եւ կարծր ապառաժ իր ափերը կործանելու զուր ճիգեր անում:

Ջրի մակերեւոյթը այստեղ արդէն բնաւ ջրի նման չէ, այլ հալվելուն մօտ ձիւնի: Կամուրջից ներքեւ այս նեղուցում կարծես տարերքը բոլորը կատաղի կռւի մէջ են. Ջրակոյտերի մի անասելի իրարանցում, եւ անընդհատ ընդհարումներ, որոնք ամեն մի կէտում փոփոխվում են եւ կատաղի կերպով գոռգոռում: Մի տեղ ջրակոյտը փոր է տալիս, բարձրանում-բարձրանում եւ յանկարծ փշրվում, խորտակելով իր վրա եկող ալիքները: Մի այլ տեղ ջուրը փռված ապակու նման, մինչդեռ մի ծայրը հանդարտ ծալելով ուզում է գլորվել եւ փաթթվել, յանկարծ մի հսկայական ալիք խըփում է, պատկերը փչացնում, յետոյ խումբ կազմելով, միախառնված, նրանք երբ դիմում են առաջ, նոյնատեսակ մի ջրաբլուր էլ սրանց վրա է գալիս, զարնվում են իրար եւ փշրվելով, փշփշալով փախուստ տալիս այս ու այն կողմ: Մարդը, թշուառ մարդը, որ բնութեան այդ հրաշալիքի մօտ զգում է իր ոչնչութիւնը, ապշած նայում է երկիւղած կերպով, եւ թըւում է նրան, թէ կեանքը, մարդկային կեանքն էլ մի այդպիսի փոթորիկ է, որը վաղ թէ ուշ պէտք է կլանէ նրան:

Պատմում են, թէ ինչպէս պատահել է մի քանի անգամ, անզգոյշ նաւավարների մակոյկը կլանվելով ընկել է Իմատրայի ջրվէժի մէջ, եւ յետոյ երկար ժամանակից յետոյ, փշրված մակոյկի բեկորները դուրս են եկել միւս կողմում, մինչդեռ նաւորդների մարմնից եւ ոչ մի կտոր:

Մեծ Իմատրայից ոչ շատ հեռու գտնվում է Փոքր Իմատրա ջրվէժը, որը նոյնքան եւ ոչ պակաս հետաքրքրական է:

Հեռագիրը երեւի ձեզ արդէն լուր բերած կը լինի յայտնի՝ հիւսիսային խորքերում ճանապարհորդած պրոֆէսոր Նորդենշիլդի մահվան մասին: Սկանդինավցիք հաւասար կերպով միշտ հետաքրքրված են իրար կեանքով. աւելորդ է ասել, որ շվեդացի Նորդենշիլդի մահը սրանց ամենքին հաւասարապէս ցաւ պատճառեց. թէեւ վերջերումս նորվեգացի աներկիւղ ճանապարհորդ հիանալի Նանսէնը նրա շուքը նսեմացրեց իր յանդուգն գիւտերով, բայց այնուամենայնիւ Նորդենշիլդի ծառայութիւնները գիտութեան մէջ շատ յարգելի տեղ են գրաւում: Իսկ միւս, աւելի յանդուգն, օդապարիկով դէպի սառուցեալ բեւեռը թռած շվեդացի ճանապարհորդ պրօֆէսոր Անդրէի մասին համարեա արդէն բոլոր յոյսը կորած է, եւ նա համարվում է սառուցներին զոհ գնացած:

Ալէքսանդր Աբէլեան

գաւանքը, որ պետութիւնը ընդհանրապէս չէ կարող գոհացնել տալ ազգաբնակութեան կրթական պահանջներին, կարծում է, որ մասնաւոր անձանց աջակցութիւնը անհրաժեշտ ահագին օգուտ կարող է բերել այս գործին։ Բայց որովհետեւ մի մասնաւոր մարդու համար չատ ծանր կը լինէր միայնակ նիւթական պատասխանատուութիւն յանձն առնել դպրոցների պահպանութեան հարցում, ուստի նախագիծը առաջարկում է բաժանել այդ պատասխանատուութիւնը մի քանի անձանց մէջ, որոնք հետաքրքրվում են կրթական գործով։ Դպրոցական հաստատութիւնների հիմնարկողները պէտք է միանուագ տան 5000 րուբլի տուրք, իսկ այն ծնողները, որոնք կը կամենան իրանց որդոցը տալ այդ տեսակ դպրոցները, կարող են միութեան անդամ գրվել, վճարելով միանուագ 500 րուբլի եւ իւրաքանչիւր տարի մի որոշ գումար։ Միութեան գործերը կառավարում է վարչութիւնը, որ ուղղութիւն է տալիս դըպրոցի թէ ուսումնական եւ թէ անտեսական մասերին, ղեկավարվելով այն հրահանգներով, որոնք տրվում են նրան ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուի կողմից։

—

Մոսկվայում կազմվում է մի վերին աստիճանի համակրելի ընկերութիւն, նման այն ընկերութիւններին, որոնք գոյութիւն ունեն արդէն արեւմտեան Եւրոպայում՝ Լոնդոնում, Միլանում եւ այլ քաղաքներում։ «Россія» լրագրի ասելով, մի խումբ բժիշկներ, ֆելդշերներ, գթութեան քոյրեր, ատամնաբոյժներ, մի խօսքով ամեն տեսակ մասնագիտութեան «մարդկութեան բարեկամներ», որոշել են կազմակերպել ձրի եւ ազատական բժշկական օգնութիւն, որ պէտք է հասցնվի մայրաքաղաքի չըքաւոր ազգաբնակութեան թէ ընկերութեան հիմնարկութիւնների մէջ եւ թէ, կարեւոր դէպքերում, հիւանդների բնակարաններում։ Այն կէտերը, ուր պէտք է հերթապահութիւն անեն ընկերութեան անդամները, մասդրութիւն կայ ցրվել ամբողջ քաղաքում, մանաւանդ քաղաքի ծայրերում, որտեղ ապրում է չքաւոր դասակարգը։ Բոլոր հիւանդանոցներում, դեղատներում, ոստիկանատներում միշտ պէտք է գըտնվեն բժիշկներ, գթութեան քոյրեր եւ ֆելդշերներ, որոնք պատրաստ պէտք է լինեն ամեն րոպէ օգնութեան հասնելու չքաւոր հիւանդներին։ Ընկերութեան դրամական միջոցները պէտք է հաւաքվեն նուիրատուութիւնների, կոնցէրտների, ներկայացումների եւ այն ազատական տուրքերի միջոցով, որ կը կամենան տալ համեմատաբար աւելի հարուստ հիւանդները։

—

ՊԵԱՏԻԳՕՐՍԿԻՑ մեզ գրում են. «Օգոստոսի 7-ին, դերասան Վրոյրը տուեց իր երկրորդ ներկայացումը «Կենտրոնական հիւրանոց»-ի բեմի վրա։ Խաղացին «Կրօթ-կրօթ», «Բարեկենդան» կոմեդիան երկու արարվածով եւ վերջը՝ զուեչտ մասնակցութեամբ Մ. Վարդիկեանի եւ տեղիս եկեղեցական երգեցիկ խմբի, որին եւ յատկացված էր մուտքի մի մասը։ Պ. Վրոյր խաղում էր աջողութեամբ, մանաւանդ «Բարեկենդան» կոմեդիայում։ Սիրողներից աչքի ընկաւ օր. Աչակեան իր կենդանի եւ աչխոյժ խաղով, որ իբրեւ սիրող չատ արժանաւոր տեղ կարող է բռնել զաւառական բեմում։ Ինչ վերաբերում է երգչական մասին, խումբը պ. Դոնիկեանի ղեկավարութեամբ երգում էր խիստ ներդաշնակ, որով եւ լաւ տպաւորութիւն արեց հանդիսականների վրա։ Ամենից աջող երգվեցին «Տէր, կեցո» օրհներգը, «Լոեց» եւ «Էջմիածին» ժողովրդական երգերը։ Մի այդպիսի խումբ, որի անդամների մեծ մասը (երկսեռ) օժտված են գեղեցիկ ձայներով, աւելի զօրեղ տպաւորութիւն կանէր, եթէ հեռանար մաշված, հնացած երգերից եւ երգէր ժողովրդական կենդանի, ժամանակակից երգեր, որոնք հասարակութեան սրտին աւելի մօտ են ու դուրեկան։ Բայց պէտք է ասել, որ այդ գործում ոչ երգեցիկ խմբերը եւ ոչ նրանց ղեկավարներն են մեղաւոր, այլ մեր անուն հանած երաժշտագէտները, որոնք երգերը առնում են ժողովրդի բերանից, քառաձայնում են եւ զլանում են ժողովրդից առածը ժողովրդին տալ, այդ երգերը հրատարակել կամ երգելու իրաւունքը իրանց վերապահելով։ Ի՞նչ իրաւունքով։ Նրանք կարող են իրանց աշխատանքի վարձը միայն պահանջել, իսկ արգելել—երբէք, որովհետեւ հեղինակը ժողովուրդն է։ Վարդիկեանի վերաբերմամբ այնքանս կասեմ, որ նա ինքն իրան արդէն դատել է՝ երգչից մասսաժիստ դառնալով։ Բայց նա կարող էր լաւ ղուարճութիւն պատճառել մի քանի հայերէն կամ ժողովրդական երգեր երգելով, քան ձգտելով սատիրկ կոպիտ արտասանութեամբ ռուսերէն եւ լատիներէն երգել։ Ընդհանրապէս, ներկայացումը անցաւ աջող. Ներկայ էր տեղացիների եւ եկւորների մեծ բազմութիւն։ Մուտքը սպասածից անգամ աւելի էր։ Քաջալերութեան արժանի է եւ խմբապետ Դոնիկեան, որ թէ եկեղեցական եւ թէ այդ գիչերվայ երգեցողութեան վրա մեծ ջանք է գործ դրել։»

—

ՍՈՒՐԱՄԻՑ մեզ գրում են. «Օգոստոսի 13-ին Սուրամի պարկի դահլիճում տեղիս սիրողները, մասնակցութեամբ հայ դերասանուհի օր. Վարդուհու (Շուշան) եւ դերասաններ պ.պ. Միրաղեանի (Պէպօ), Տէր-Դաւթեանի (Գիքօ) եւ Ալիխանեանի (Կակուլի), ներկայացրին «Պէպօ» կոմեդիան, սրա երեսնամեայ յոբելեանի առթիւ։ Խաղը ընդհանրապէս անցաւ չատ աջող. դահլիճը լի էր հանդիսականներով։ Նոյն օրը հեռագիր ուղարկվեց հեղինակին՝ Բորժօմ, հետեւեալ բովանդակութեամբ. «Այսօր Սուրամում թատերասէրները Թիֆլիսի հայ դերասանների աջակցութեամբ ներկայացնելով «Պէպօն», ուղարկում են իրանց ողջոյնները ու հիացմունքը հայ տաղանդաւոր դրամատուրգին, ցանկանալով նրան երկար կեանք եւ նոր ու փայլուն արտադրութիւններ»։ Նոյն օրը մեր սիրելի դրամատուրգից պատասխան ստացվեց, որով նա իր ողջոյնը եւ չնորհակալութիւնն էր յայտնում։ Այս տարի սա երկրորդ ներկայացումն էր տրվում Սուրամում»։

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. «Օգոստոսի 2-ին պ. Պետրոսեանցի բենեֆիսն էր։ Խաղում էին Ժ. Օնէի «Դարբնապետը»։ Ֆիլիպպի դերը խաղում էր պ. Պետրոսեանը. չնորհիւ իր խելացի եւ մըտածված խաղի նա լաւ դուրս բերեց Ֆիլիպպի վերին աստիճանի ազնիւ, զօրեղ կամքով եւ աչխատասէր տիպը. միւսներից աչքի էր ընկնում պ. Զարիֆեանց։ Դահլիճը լիքն էր հասարակութիւնը անվերջ ծափահարութիւններով բեմ դուրս կանչեց պ. Պետրոսեանին»։

—

ԱՐՄԱՒԻՐԻՑ մեզ գրում են. «Օգոստոսի 5-ին տեղիս ձմերային ակմբանոցում տեղի ունեցաւ երիտասարդ երգիչ ուսանողներ՝ պ.պ. Ամիրանեանի եւ Բարխուդարեանի համերգը, մասնակցութեամբ օրիորդ Մարիա-Թերեզա Ժօսսէի։ Համերգը բաղկացած էր երեք բաժնից։ Դրված էին յայտնի օպերաներից կտորներ։ Բաւական աջող երգեց պ. Բարխուդարեանը «Паяцы» օպերայից մի կտոր։ Ժողովրդի խնդրանօք երգեց «Պաղ աղբիւրի մօտը», որը կրկնութեան արժանացաւ. պ. Ամիրանեանի երգածներից լաւ էին «Африканка» օպերայից մի կտոր ֆրանսերէն, Չայկովսկու «Անհեզ րոպէն» եւ հայերէն «Ով մահկանացու»-ն։ Վատ չէր եւ «Мирей» օպերայի դուէտը. ֆրանսերէն երգեցին օր. Մարիա-Թերեզան եւ պ. Ամիրանեանը։ Երկու երգիչներն էլ սովորում են Միլան քաղաքում։ Դահլիճը կիսով չափ դատարկ էր։ Ամսոյս 8-ին լինելու է երկրորդ համերգը, մուտքի կէսը յօգուտ տեղիս ծառայողների է»։

—

ՂՈՒԲԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Այս տարվայ ցորենի բերքը միջակից լաւ է, իսկ գարու բերքը վատ չէ։ Տափարակ տեղերում ցորենը աւելի լաւ է աճել, քան լեռնոտ տեղերում։— Շատ տեղերում ցորենը կալսել են. ցորեն չատ կայ այժմ, ծախվում է պուդը 90 կոպէկով»։

—

ԿԱՐՍԻՑ մեզ հաղորդում են. «Մեր քաղաքացիները զբաղված են նոր եկեղեցու չինութեան հարցով։ Շնորհիւ պ. Բաղդասարեանի նուէրի՝ մենք ունենք այժմ հող եկեղեցու չինութեան համար։ Այժմ մնում է ժողովել անհրաժեշտ գումարը եւ ձեռք զարկել չինութեան»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Սերբական լրագիրները հաղորդում են, թէ Բելգրադի, Սօֆիայի եւ Բուխարէստի ռուսաց զինուորական գործակալ՝ գնդապետ Լէօնտօվիչ իր վերջին ծառայական հաչւի մէջ գովասանքով է խօսում սերբական զօրքի, նրա կարգապահութեան եւ ռազմական պատրաստականութեան վերաբերմամբ։ Պատերազմի դէպքում Սերբիան կարող է պատերազմի դաչտն ուղարկել 250,000 զինուոր։ Սերբական զօրքի սպառազինումը լաւ է, բայց ոչ միատեսակ. 120,000 զինուոր գործ են ածում փոքր չափի մաւզերի հրացաններ, 75,000 զինուոր—ռուսական բերդանկաներ եւ 100,000 զինուոր—Մաուզէրի հրացաններ։ Գնդապետ Լէօնտօվիչ իր հաչւի մէջ առաջարկում է մեղմել այդ անյարմարութիւնը, ձրիաբար ուղարկելով Սերբիա 75,000 բերդանկա եւ 77 միլիոն փամփուչտ ռուսաց զինուորական պահեստներից, ուր առանց գործածութեան մընում են 3 միլիոն բերդանկաներ։ Սերբական լրագիրները յոյս ունեն, որ ռուսական զինուորական գործակալի այս առաջարկութիւնը ի կատար կածվի։

—Բրիւսսէլում անցեալ երեքչաբթի օրը, ինչպէս հաղորդում են բելգիական լրագիրները, ինքնասպանութիւն գործեց արդիւնագործութեան եւ աչխատանքի նախկին մինիստր Նիսսէնս, որ մեծ ծառայութիւններ է մատուցել Բելգիային, իբրեւ սկզբնապատճառ այն ամենի, որ արված է Բելգիայում գործարանական օրէնսդրութեան չրջանում։ Ինքնասպանութեան պատճառը, ինչպէս կարծում են, ընտանեկան տհաճութիւններն են։ Նիսսէնս թողեց մինիստրական պաչտօնը 1899 թւին, հակառակ լինելով այն յետադիմական ընտրական ռէֆօրմին, որ նախաձեռնել էին կղերականները։

—«Standard» լրագրի թղթակիցը հաղորդում է Կապչտադտից, թէ անգլիական թագաժառանգի այնտեղ եղած ժամանակ տեղի են ունեցել թչնամական ցոյցեր ի միջի այլոց, մի հօլլանդական լրագիր իր խմբագրատան վրա պարզել էր Տրանսվաալի դրօշակը, որ ապա բռնի վայր առնվեց աւստրալիական զինուորների ձեռքով։

—Ինչպէս հաղորդում են Աթէնքից «Inf.» լրագրին, այնտեղ Կրետէից ստացված են տեղեկութիւններ, որոնք վկայում են, թէ արքայորդի Գէօրգին եւ Կրետէի ազգային ժողովը հաչտվել են մեծ պետութիւնների վճռի հետ եւ թողել են Կրետէն Յունաստանի հետ միացնելու միտքը։ Արքայորդի Գէօրգի մնում է Կրետէի գերագոյն գործակալ անորոշ ժամանակով. «Կրետէում, ինչպէս եւ Աթէնքում, —ասված է թղթակցութեան մէջ,—առանձնապէս նպաստեց մտքերի խաղաղացմանը ռուսաց կառավարութիւնը։ Նա հաւատացրեց Գէօրգի արքայորդուն եւ յունական կառավարութեանը, թէ Կրետէի միացումը Յունաստանի հետ միայն ժամանակի հարց է, որովհետեւ Կրետէն արդէն այժմ էլ իրապէս անկախ է եւ ինքնուրոյն, բայց թէ պէտք է ուչադրութեան առնել եւ սուլթանին, որի դրութիւնը, երիտասարդ—թիւրքերի չարժման պատճառով, դժուարին է եւ որին հեչտ չի լինի, յաղթական պատերազմ մղելուց յետոյ, զիջանել յաղթվածին իր երկրի մի մասը։ Յունաստանում, ինչպէս եւ Կրետէում, տիրում է այն կարծիքը, թէ Կրետէի՝ Յունաստանի հետ միացման իսկական հակառակորդը երեքպետեան դաչնակցութիւնն է, որի քաղաքականութիւնը ղեկավարվում է Գերմանիայի միջոցով։ Հաւատացնում են, թէ հէնց որ քաղաքական հանգամանքները թոյլ տան, եւրոպական կօնֆէրէնցիա կը հրաւիրվի՝ վճռելու համար թէ Կրետէի եւ թէ Բալկանում առկախ մնացած չատ հարցեր։

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

14 օգոստոսի

ՆԻԺՆԻ-ՆՕՎՕՐՕԴ։ Նահանգապետը չը հաստատեց տօնավաճառի կոմիտէտի կազմած նախահաչիւը 1902 թւականի համար, որի գումարը 257,000 րուբլի է, որովհետեւ լիազօրները իրանց բողոքի մէջ յայտնել են, թէ նախահաչիւը կանոնաւոր կերպով չէ կազմված։ Բողոքները յանձնված են լիազօրների ժողովի քննութեանը։—Նահանգական զէմստվօն մեծ վնասներ է կրում գիւղական գոյքերի ապահովագրութիւնից։ Ապահովագրական վճար տուած է մինչեւ օգոստոսի 1-ը 230,000 րուբլի աւելի քան անցեալ տարի։

ԼՕՆԴՕՆ։ «Daily Telegraph»-ին հաղորդում են Գրիվէրստմից, որ Նախագահ Կրիւգէր յայտնեց մի խօսակցութեան մէջ, թէ գործերի դրութեան մէջ ոչ մի բան չէ փոխվել, բացի անգլիական կառավարութեան վարմունքից։ Բօէրները հետեւում են նոյն ծրագրին, որին հետեւում էին եւ պատերազմի սկզբից։ Առաջ նրան անուանում էին պատերազմական գործողութիւն, յետոյ—պատերազմական գործողութիւնների ոչ-կանոնաւոր եղանակ, իսկ այժմ—պաչտպանողական եղանակ։ Բօէրների թիւը քչացել է, բայց նրանց դիմադրութիւնը հէնց այժմ էլ ունի պատերազմական գործողութիւնների կանոնաւոր ընթացքի բոլոր էական մասերը։ Բօէրական զօրապետները պահպանում են իրանց իչխանութիւնը զինուորական ոյժերի վրա այնպէս, որպէս բօէրական կառավարութիւնը դեռ եւս կառավարում է բօէր ժողովրդին։ Կիտչէների յայտարարութիւնը կարող է բօէրների վրա միայն մի ազդեցութիւն գործել, այսինքն կարող է աւելի եւս գրգռել նրանց, նորից կռւել ու կոփել նրանց զէնքը եւ նրանց դիմադրութիւնը դարձնել աւելի յամառ։ Այն կարծիքը, թէ հարաւ-աֆրիկական երկու հանրապետութիւնները դաւադրութիւն են կազմել անգլիական տիրապետութեան դէմ հարաւային Աֆրիկայում, մի սուտ սուտ է։ «Այստեղ, ամենաբարձրեալ Աստծու առաջ,—չարունակեց նախագահը,—ես պնդում եմ, որ հէնց այդ սուտն էլ պատճառ դարձաւ արիւնհեղութեան եւ կորստեան։ Վկայ է Աստուած, որ ես ուղիղ եմ ասում. Նրա վկաները այստեղ, երկրի վրա, Սօլսբիւրին եւ Չէմբէրլէնն են։ Նրանք չատ լաւ գիտեն, որ այն, ինչ որ ես ասում եմ —ճչմարտութիւն է։ Երբէք դեռ եւս չէ եղել աւելի կործանարար, աւելի սատանայական սուտ ու խաբէութիւն, քան այս սուտն ու խաբէութիւնը։ Հիմք ընդունելով երկու հանրապետութիւնների անկախութիւնը եւ Կապի գաղթականութեան աֆրիկանդէրներին անպատիժ թողնելը՝ դեռ եւս կարելի է կնքել իսկական եւ հաստատուն խաղաղութիւն։»

ՊԱՐԻԶ։ «Հավասի գործակալութիւնը» հրատարակել է հետեւեալ հաղորդագրութիւնը. «Համաձայնութիւնը Բ. Դրան հետ զանազան հարցերի վերաբերմամբ, որոնք սպասում էին լուծման, տեղի էր ունեցել եւ այդ մասին պէտք եղած կարգադրութիւններն արդէն արված էին թիւրքական արտաքին գործերի մինիստրի կողմից, սուլթանի համաձայնութեամբ, որ խոստացաւ Կօնստանին, թէ համաձայնութեան բնագիրը կը տրվի նրան հետեւեալ օրը։ Օգոստոսի 6-ին Կօնստան հեռագրեց Պարիզ, թէ ոչ մի պարտաւորութիւն, որ յանձն էր առնված, չը կատարվեց։ Օգոստոսի 29-ին Դէլկասսէ հեռագրեց Կօնստանին, թէ ի նկատ առնելով տուած խօսքի չիրագործելը, Ֆրանսիային չէ վայելում չարունակել բանակցութիւնները եւ առաջարկեց նըրան իմաց տալ Բ. Դրանը, որ ինքը հրաման է ստացել հեռանալու Կ. Պօլսից։ Օգոստոսի 10-ին Կօնստան հաղորդեց Բ. Դըրանը՝ իրան ուղարկած այդ հրամանը եւ յայտնեց, թէ ճանապարհ է ընկնում օգոստոսի 13-ին։ Որովհետեւ մինչեւ այդ օրը յանձն առած ոչ մի պարտաւորութիւն չէր իրագործված, ուստի եւ դեսպան Կօնստան դուրս եկաւ Կ. Պօլսից»։

ՊԱՐԻԶ։ «Matin» իմացել է, որ Միջերկրական նաւատորմի եւս մասնակից կը լինի նաւահանգիստին Դիւնկերխէնի մօտ։

15 օգոստոսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Արխանգելի նահանգապետ Էնգէլգարտ նչանակվում է Սարատովի նահանգապետ։—Բրիւսսէլի եւ Հաագայի զինուորական գործակալ փոխ-գնդապետ Միլլէր նչանակվում է գործակալ Հռոմում։

ԲԵՐԼԻՆ։ Շատերը կարծում են, որ պրինց Ցունի ճանապարհորդութեան ընդհատումը առաջ է եկել նրանից, որ Վիլհելմ կայսրը չէ ցանկանում ընդունել պրինցին խաղաղութեան պայմանագրութիւնը ստորագրելուց առաջ։

ՊԱՐԻԶ։ «Հավասի գործակալութեան» հաղորդագրութիւնից՝ Թիւրքիայի հետ եղած վէճի մասին՝ երեւում է, որ Կօնստանին հրամայված էր դուրս գալ Կ. Պօլսից, եթէ նրա պահանջները չը կատարվեն։ Որովհետեւ մինչեւ օգոստոսի 13-ը այդ պահանջները իրագործված չեն, ուստի եւ դեսպանը հեռացաւ Կ. Պօլսից։ Այս հաղորդագրութիւնը, ըստ Եբեւոյթին, ապացուցանում է, որ Դէլկասսէն տարաձայնութիւնը չատ լուրջ է համարում։ Կօնստան մերժեց սուլթանի կողմից նրան արած առաջարկութիւնը Կ. Պօլսում մնալու վերաբերմամբ, առարկելով, թէ բանը դրամական հարցի մասին չէ, այլ ազնիւ վերաբերմունքի մասին դէպի գործը։

ԿԱՊՇՏԱԴՏ։ Աֆրիկանդէրների միութեան պարագլուխը Կապի պարլամէնտում, Գէրրիման, յայտարարված է բանտարկված իր սեփական ագարակում, Ստելլէնբօշի մօտ։ Նա խօսք տուեց չը հեռանալ ագարակից։

ԼՕՆԴՕՆ։ Կիտչեներ հեռագրում է Պրետօրիայից. «Մի սայլախումբ, որ գնում էր Կիմբէրլէյից դէպի Գրիկուատան, օգոստոսի 11-ին ենթարկվեց յարձակման բօէրների կողմից Կօվիկօպիէի մօտ. յարձակումը յետ մղվեց։ Անգլիացիներից սպանվեցին 9 եւ վիրաւորվեցին 23 հոգի։ Սայլախումբը անվնաս տեղ հասաւ։ Տրանսվաալեան 18 բօէրներ Րօուլինսօնից գերի առնվեցին Էդինբուրգի արեւելակողմում»։

ՄՕՆՏԷԼԻՄԱՐ։ Լուբէ, պատասխանելով մէրին եւ քաղաքային խորհրդին, որոնք եկել էին նրա ճանապարհ ընկնելուց առաջ չնորհաւորելու կառավարութեան աջող քաղաքականութիւնը եւ Ռուսաց Կայսրի առաջիկայ այցե-

լութիւնը, ասաց, թէ Ռուսաց կայսրի ներկայութիւնը Դիւնկերխէնում եւ Րէյմսում անպայման կերպով ապացուցանում է, ինչպէս Ռուսաստանում, այնպէս էլ Ֆրանսիայում, երկու մեծ ազգերի դաշնակցութիւնը, որոնց կապում է փոխադարձ շահերի գիտակցութեան զգացմունքը: Նախագահը համարում է այդ դաշնակցութիւնը ապահովութեան եւ խաղաղութեան մի զօրեղ գրաւական: Հանրապետական կառավարութիւնը, չը չփոթվելով այն փոփոխութիւններից, որոնք անբաժան են ազատ ռէժիմից, խստութեամբ եւ հաստատակամութեամբ շարունակում է ֆրանսիական աւանդական քաղաքականութիւնը:

Լուբէ ճանապարհ ընկաւ Պարիզ:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԲՈՒԺԻՉՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. Նաւասարդեան—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հիւանդ.
Ն. Մ. Զիկօվսկի—9—10 ժ. աչքի, ներքին և ներարգային հ.
Ն. Ի. Գզելիեվ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.
Զ. Ի. Բարանսեանց—11—12 ժ. կանանց և երեխայոց հիւանդ.
Ս. Գ. Կարապետեանց—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ն. Ռոստոմբէկով—6—7 ժ. վիրաբուժութեան և մորթու հ.
Ք. Ի. Գզելիեվ—7—8 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.
Բ. Ա. Նաւասարդեան—7½—8 ժ.

Վճար 50 կ. Հքասրները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիում) և օպերացիայի համար առանձին:

Օ. Տ. Ռավանեցսկի—տանը. ծաղկահատ և բժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ

ԱՐԴԱՆՈՒՉԻ ՀԱՅՈՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է
Մ Ի   Ո Ւ Ս Ո Ւ Ց Չ Ո Ւ Հ Ի

350 րուբլի ռոճիկով: Բացի ռոճիկից ուսուցչուհին կը ստանայ նաեւ բնակարան, վառելիք, լուսաւորութիւն, ծառայ եւ ճանապարհածախս: Պէտք է լինել Արդանուչում ոչ ուշ քան օգոստոսի 25-ը: Դիմել՝ Արդանուչ, Священнику Григорьяну. 2—3

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

որանով յայտարարում է, որ նորեկ աշակերտների քննութիւնները սկսվելու են սեպտեմբերի 5-ին: Նորեկ աշակերտները պարտաւոր են ներկայացնել. 1) ծննդեան վկայական (իսկական եւ ոչ քաղուածք) եւ 2) ծաղկի պատուաստման վկայական: Առանց վկայականների նորեկ աշակերտները քննութեան չեն ենթարկվի: (օգ. 14, 16) 4—4

Պետերբուրգի բժշկական վարչութեան թոյլտուութեամբ: Մեծ արկղիկը 5 րուբլի, փոքրը—3 ր. եւ 1 ր. 50 կ.

ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ

մազերը բուսցնելու եւ ամրացնելու համար, ոչնչացնում է թեփը: Դուրս է եկել նաեւ բոլորովին նոր միջոց

ՁՈՒԻ ԿԱՊԷ

երեսին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն տալու համար, ոչնչացնում է արեւի պատճառած սեւութիւնը, մուխերը, տալիս է կաշուին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն: Այդ գները չափաւոր են. մեծ տուփը, արկղիկի մէջ, 2 րուբլի, փոքրը—1 ր. 50 կ. Ծախվում են բոլոր պարֆիւմերական եւ դեղավաճառական խանութներում: Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Պետերբուրգում, Պուշկինսկայա փողոց տ. № 15, բնակարան № 12. պահեստի բաժանմունքները գտնվում են. Թիֆլիսում կովկասեան դեղատան ապրանքների վաճառման ընկերութեան խանութում՝ Երեւանեան հրապարակ եւ նրա բաժանմունքում, Միքայէլեան փողոց եւ Բագւում. նաեւ Միքայէլեան կամուրջի վրա, Պապօվի եւ Արիստակօվի դեղատներում: Օտարաքաղաքացիների պատուէրները կատարվում են անմիջապէս՝ պօստով: 62—100

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

որանով յայտարարում է, որ նրա դիւանատան մէջ այս օգոստոս ամսի 20-ին, ժամի 12-ին, նշանակված է աճուրդ՝ կապալով տալու Բուլվարնայա փողոցի քարայատակելը, երկաթուղու կայարանից մինչեւ Ելիզավետինսկայա փողոցը, 1600 քառակուսի սաժէն տարածութեամբ, 4,000 րուբլի գումարով: Աճուրդին մասնակցել ցանկացողները կարող են տեսնել պայմանագիրը վարչութեան շինարարական բաժանմունքում բոլոր լի օրերը, առաւօտեան ժամի 8-ից մինչեւ 1-ը: 1—3

ՅԷՆՁԱՒՈՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

Որոնում է պաշտօն: Կարող է կազմել մի ձայնի երգեցիկ խումբ:

Դիմել՝ Книжный магазинъ «Гуттенбергъ», Лорисъ-Меликовская, № 11, Г. Галустяну. 1—2

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Անցեալ յուլիս ամսի 30-ին Ջխար գիւղում այրվեցին կալուածքներ եւ խանութներ: Այս առիթով ինձանից՝ ուրիշ քաղաքներից տեղեկութիւններ են պահանջում, թէ ինչ դրութեան մէջ են իմ ֆիրման եւ իմ առեւտրական գործերը: Սրանով յայտարարում եմ, որ թէեւ հրդեհից ինձ հասած վնասը մեծ էր, բայց եւ այնպէս իմ գործերի ընթացքը կանգ չէ առել եւ մազաչափ անգամ չէ փոխվել:

Իվան Բէժանեան Գիվինով, Որդոց հետ 1—2

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է
ՀՄՈՒՏ ՏԻՐԱՑՈՒ

զարգացած, աջող ձայնով: Ամսավճար 12 րուբլի, եկամուտ մօտ 300 րուբլի:

Դիմել. Армянскъ (Таврической губ.) Ктитору Гавріилу Мазлумянцъ. 1—2

Յ Է Ն Ձ Ա Ւ Ո Ր

Ներսիսեանաւարտ ուսուցիչ կամենում է աւանդել հայոց, ռուսաց լեզու, թուաբանութիւն, երգեցողութիւն. կառավարում է եկեղեցական խումբ:

Դիմել՝ Кишиневъ. Гостиница «Кавказъ». Арутюну Ордуяну. 3—3

ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ

ԳՐԱԽԱՆՈՒԹՈՒՄ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

«Տաղեր եւ խաղեր», Ա. Մխիթարեանի:
«Ծոցի երգարան» գործածական երգեր, գ. 40 կ.
«Կերակուր պատրաստելու ձեռն.», Թ. Ա. » 40 »
«Կոտրված սիրտ», վէպ Ե. Սոլովեանի » 40 »
«Երկու թումբ կամ խեղճ սիրահարներ», Ա. Արարատեանի, գ. 25 կ.
«Հիմնարկութիւն գաւառական ուսումնարանի» (պատկերներ) Ա. Արարատեանի, գ. 70 կ.
«Հայկական ծաղկագրեր ձեռագործի համար, Ա. Բ., գ. 50 կ.
«Կենարար ս. Խաչի վերացման հարիւրամեակ», Սուրէն, գ. 1 ր. 50 կ.
«Ատամների առողջապահութիւնը», դօկտոր Իւթիւճեանի, գ. 25 կ.
«Գերմանական օգնութեան ընկերութ. Տաճկահայաստ. համար», Գ. Մ.—Կ., գ. 35 կ.
«Անդրոնիկ Կոմնէն», պատմական վէպ, Ֆէրվանօզլիի, գ. 50 կ.
«Տեսարաններ Կարս քաղաքի եւ Կարսի նահանգի», Ա. Լալայեանցի, գ. 1 ր. 50 կ.
«Կռուածաղիկ», վէպ Պ. Պռօշեանցի, գ. 1 ր. 30 կ.
«Դժոխք» Ա. եւ Բ. մաս, Ե. Ճանիկեանի—70 կ.
«Իգնատիոս Լօյօլա, նրա կեանքը եւ գործունէութիւնը», Լ. Մ., գ. 30 կ.
«Եաշի-Ֆիդան», հէքիաթներ, Ե. Մովս., գ. 10 կ.
«Ազատութեան մասին», Ջօն Ստիւյարտ Միլլի, գ. 1 ր. 20 կ.
«Վիլհէլմ Թէլլ», Լամարթինի, թարգմ. Ն. Ա., գ. 15 կ.
«Վէքֆիլդի երէց», թարգ. ֆրանս. Մ. Բուդուղեանի, գ. 1 ր.
«Նոր փորձ», գրական եւ հասարակական հանդէս, Յով. Շահ., գ. 75 կ.
«Բնաւորութեան կրթութիւնը», Ա. Գաբրիէլի, գ. 60 կ.
«Կոյր առաջնորդ», բանաստեղծութիւն Ե. Մ., գ. 30 կ.

Դիմել՝ Тифлисъ. Книжный магазинъ „Гуттенбергъ“ (Лорисъ-Меликовская улица, № 11), Г. Галустяну. 2—2

ԳԱՆՁԱԿ ՔԱՂԱՔՈՒՄ

Ուսումնարանական բարձրագոյն իշխանութեան թոյլտուութեամբ, ներկայ տարվայ օգոստոսի 20-ից բացվում են

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

հանրակրթական դպրոցով եւ պանսիօնով

Հանրակրթական դպրոցում, ի միջի այլոց, աւանդվում են ֆրանսիական եւ գերմանական լեզուները:

Օտարաքաղաքացիները դիմում են՝ Елисаветполь, учредителю коммерческихъ курсовъ, Е. Н. Исаакову. (ե. հ. չ.) 1—10

Սարգիս Վ. Աբրահամեան

Адр. Сололаки, уголъ Гановской и Садовой, д. Маркарова, № 27 и 31.

Սովորեցնում եւ պատրաստում է երկու սեռի անձանց չորս ամսվայ ընթացքում, երաշխաւորութեամբ եւ հարկաւոր դէպքում—յանձնարարականներ տալով պարապմունքներ գտնելու համար

ՀԱՇՈՒԵՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

1) Կրկնակի իտալական հաշուապահութիւն իր բոլոր ճիւղերով. գիւղատնտեսական, նաւթարդիւնաբերական, գործարանական, առեւտրական, բանկային եւ չոգենաւային հաշուապահութիւն:
2) Առեւտրական թուաբանութիւն.
3) Առեւտրական թղթակցութիւն:
4) Պարտամուրհակի օրէնքները:
5) Գեղագրութիւն, ուսումնասիրութիւն զանազանատեսակ չրիֆտների եւ ուղղումն ամենավատ ձեռքերի:

Հասցէն՝ ՍՈԼՕԼԱԿ, Գանօվսկայա եւ Սադօվայա փողոցների անկիւն, տուն Մարգարեանի №№ 27 եւ 31:

Կարելի է տեսնել առաւօտեան ժամի 9-ից մինչեւ 11-ը եւ 4-ից մինչեւ 7-ը երեկոյեան: 10—25

Կարսի Հայոց Հոգեւոր Կառավարութեան մէջ

վիճակի եկեղեցիների մոմավաճառութիւնը կապալով տալու համար նշանակված է աճուրդ ներկայ օգոստոսի 20-ին եւ կրկնաճուրդ 22-ին: Պայմանների մասին կարելի է դիմել նոյն ատեանին:

2—2 Անդամ հոգեւոր կառավարութեան՝ Մինաս քահանայ Տէր-Պետրոսեան

ՀԱՇՈՒԵՊԱՀՈՒԹԵԱՆ դասընթացքի XII շրջան

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Հեղինակ «Ձեռնարկի առեւտրական և գործարանական հաշուապահութեան»

ՈՒՍՈՒՑԱՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է

Երկու սեռի անձանց՝ 4 ամսվայ ընթացքում հաշուապահութիւն գործնականապէս, երաշխաւորելով, և եղած դէպքերում յանձն է առնում պաշտօնի առաջարկել:

ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ

Ա) Կրկնակի իտալական հաշուապահութիւն ըստ ամենայն առեւտրական ճիւղերի, հանդերձ նաւթային արդիւնաբերական և կերօսինի գործարանական հաշուետուութեան:
Բ) Առեւտրական թուաբանութիւն:
Գ) Առեւտրական նամակագրութիւն:
Դ) Առեւտրական եւ մուրհակների կանօնագրութիւն:
Ե) Գեղագրութիւն և ամենավատ ձեռքերի ուղղելը:

Պարապմունքները սկսվելու են 1901 թւի սեպտեմբերի 15-ից, ճաշից յետոյ, և պարբերաբար շարունակվելու են իւրաքանչիւր ՉՈՐՍ ամսից յետոյ:

Ի Ւ Ր Ա Ք Ա Ն Չ Ի Ւ Ր   Կ Ո Ւ Ր Ս Ի   Վ Ճ Ա Ր Ն   Է   60 Ր Ո Ւ Բ Լ Ի

Ցանկացողները թող դիմեն գրաւոր կամ անձամբ 3 ժամից մինչև 6 ժամ երեկոյեան, Կ Ո Ւ Կ Ի Ա, Նիկօլաեվսկայա փողոց, սեփական տուն, № 46: (Николаевская ул. № 46):

Վերոյիշեալ հաշուապահութեան ձեռնարկը ծախվում է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, հեղինակի մօտ, և Ռուսաստանի բոլոր յայտնի գրավաճառանոցներում: ԳԻՆՆ Է 3 ր. 50 կոպէկ: Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու: 19—25

Մ Ա Ն Կ Ա Կ Ա Ն   Պ Ա Ր Տ Է Զ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ ԵՒ ՊԱՆՍԻՕՆ

Ս. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

(Баку, Полицейская улица)

Պատրաստվում են երեխաները բոլոր միջնակարգ դպրոցների համար: Ընդունելութիւնը օգոստոսի 25-ից: 2—10

Ի. ԵՍ. ԲՐՕՆ-ՖՕՆ-ԲՐԷՆՆԷՐԻ
ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐԻՑ

Նիկօլաեվսկայա, № 88.

Խնդիրքների ընդունելութիւնն սկսված է: Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 10-ին: Դասընթացքը բաժանված է կիսամեակների: Պարապմունքները տեղի են ունենում ճաշից յետոյ: Վճարը ամբողջ դասընթացքի համար 60 րուբլի: Ընդունվում են երկու սեռի անձինք:

Ա Ռ Ա Ր Կ Ա Ն Ե Ր Ը   Ե Ւ   Դ Ա Ս Ա Տ Ո Ւ   Ա Ն Ձ Ի Ն Ք.

1) Հաշուապահութիւն
2) Բանկային գործ
3) Առեւտրական թուաբանութիւն
— Ի. Եա. Բրօն-ֆօն-Բրէննէր, դասարանների հիմնադիրը.

4) Թուաբանութիւն հաշւեցոյցով:
5) Տեխնօլօգիա
6) Ապրանքագիտութիւն
— Մ. Ի. Զէնգէրի, լեռնային ինժենէր, պետական խորհրդական.

7) Թղթակցութիւն.
8) Առեւտրական օրէնքներ
9) Առեւտուր
— Վ. Ս. Մօսկալեօվ, պրօկուրօրի օգնական, թ. ն. դ.

10) Գեղագրութիւն—Գ. Եա. Դիւկով, ինժեներ-երկրաչափ.

Ո չ - պ ա ր տ ա դ ի ր   ա ռ ա ր կ ա ն ե ր

1) Ֆրանսիական լեզու—Է. Կ. Լիօզէկ, դաս. 2-դ կլասիկ. գիմնազիայի.
2) Գերմանական լեզու—Իւ. Ֆ. Գրումիկ, դաս. Թիֆլ. րէալական ուսումնարանի.
3) Ստագրութիւն, Ի. Եա. Բրօն-ֆօն-Բրէննէր.
4) Ուսուցումն գրելու գրող մեքենայով, նաեւ կողմնակի անձանց համար:

Մինչեւ օգոստոսի 10-ը խնդիրքները ընդունվում են դասարանների հիմնադրի մօտ՝ նրա բնակարանում, Միխայլօվսկի պրօսպէկտ, № 71, իսկ յետոյ դասարանների դիւանատանը, Նիկօլաեվսկայա, № 88. 18—20

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 15 Августа 1901 г.

Электропечатня Грузин. Изд. Т—ва, Б.-Ванкская ул.